Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Femte Afdeling)

1. august 2025*

»Præjudiciel forelæggelse – miljø – direktiv 2009/147/EF – beskyttelse af vilde fugle – artikel 5 – forbud med henblik på at sikre beskyttelse af fugle – artikel 9 – undtagelser – artikel 16 og 17 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder – forbud mod fældning af træer i fuglenes yngletid«

I sag C-784/23,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Riigikohus (øverste domstol, Estland) ved afgørelse af 19. december 2023, indgået til Domstolen den 19. december 2023, i sagen

OÜ Voore Mets,

AS Lemeks Põlva

mod

Keskkonnaamet,

har

DOMSTOLEN (Femte Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, M.L. Arastey Sahún, og dommerne D. Gratsias, E. Regan, J. Passer (refererende dommer) og B. Smulders,

generaladvokat: J. Kokott,

justitssekretær: fuldmægtig C. Strömholm,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 11. december 2024,

efter at der er afgivet indlæg af:

– OÜ Voore Mets ved vandeadvokaat I. Veso,

– AS Lemeks Põlva ved A. Hainsoo og M. Paloots,

* Processprog: estisk.

– den estiske regering, ved M. Kriisa, som befuldmægtiget,

– den finske regering ved H. Leppo og M. Pere, som befuldmægtigede,

– den svenske regering ved F.-L. Göransson og C. Meyer-Seitz, som befuldmægtigede,

– Europa-Parlamentet ved M. Allik og W.D. Kuzmienko, som befuldmægtigede,

– Rådet for Den Europæiske Union ved M. Alver og A. Maceroni, som befuldmægtigede,

– Europa-Kommissionen ved E. Randvere og N. Ruiz García, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 6. februar 2025,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 5, litra a), b) og d), og artikel 9, stk. 1, litra a), tredje led, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2009/147/EF af 30. november 2009 om beskyttelse af vilde fugle (EUT 2010, L 20, s. 7, herefter »fugledirektivet«) samt af artikel 16 og 17 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«).

2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med to tvister mellem henholdsvis OÜ Voore Mets og AS Lemeks Põlva på den ene side og Keskkonnaamet (miljømyndigheden, Estland) på den anden side vedrørende de påbud, hvorved sidstnævnte indstillede træfældningen med henblik på at beskytte fuglenes yngletid.

Retsforskrifter

EU-retten

Fugledirektivet

3 Tredje, femte, syvende, ottende og tiende betragtning til fugledirektivet har følgende ordlyd:

»(3) På medlemsstaternes område i Europa er der konstateret en tilbagegang i bestanden af et stort antal vilde fuglearter. Denne tilbagegang foregår i visse tilfælde meget hurtigt og udgør en alvorlig fare for bevarelsen af det naturlige miljø, navnlig på grund af, at den biologiske ligevægt hermed er truet.

[...]

(5) Beskyttelse af de fuglearter, der i vild tilstand har deres naturlige ophold på medlemsstaternes område i Europa, er en nødvendig foranstaltning for at virkeliggøre [Det Europæiske Fællesskabs] målsætning med henblik på bedre levevilkår og bæredygtig udvikling.

[...]

(7) Beskyttelse omfatter bevarelse på lang sigt samt forvaltning af de naturlige ressourcer, som er en integrerende del af de europæiske folks arv. Den giver mulighed for at regulere disse ressourcer samt opstiller bestemmelser vedrørende deres udnyttelse på grundlag af de foranstaltninger, der er nødvendige for, at den naturlige ligevægt for de pågældende fuglearter kan bevares og genoprettes i det omfang, dette med rimelighed er muligt.

(8) Det er absolut nødvendigt at beskytte, opretholde eller genskabe tilstrækkeligt forskelligartede og vidtstrakte levesteder, hvis samtlige fuglearter skal bevares. Visse fuglearter bør omfattes af særlige beskyttelsesforanstaltninger for så vidt angår deres levesteder med henblik på at sikre, at disse arter kan overleve og formere sig i deres udbredelsesområder. Disse bestemmelser bør ligeledes tage hensyn til trækfugle og samordnes med henblik på oprettelse af et samlet hele.

[...]

(10) Der kan drives jagt på visse fuglearter på grund af bestandens størrelse og fugleartens geografiske udbredelse og formeringsevne inden for Fællesskabet. Dette må betragtes som en forsvarlig udnyttelse, for så vidt som der for en sådan jagtudøvelse sættes visse grænser, som skal overholdes, således at bestanden kan opretholdes på et tilfredsstillende niveau.«

4 Dette direktivs artikel 1, stk. 1, bestemmer:

»Dette direktiv vedrører beskyttelse af alle de fuglearter, som i vild tilstand har deres naturlige ophold på medlemsstaternes område i Europa, hvor traktaten finder anvendelse. Det omhandler bevarelse, forvaltning og regulering af de pågældende arter og fastsætter regler for udnyttelse af de nævnte arter.«

5 Nævnte direktivs artikel 2 fastsætter:

»Medlemsstaterne træffer alle nødvendige foranstaltninger til at opretholde eller tilpasse bestanden af samtlige de i artikel 1 omhandlede arter på et niveau, som især imødekommer økologiske, videnskabelige og kulturelle krav og samtidig tilgodeser økonomiske og rekreative hensyn.«

6 Samme direktivs artikel 5 bestemmer:

»Med forbehold af artikel 7 og 9 træffer medlemsstaterne de nødvendige foranstaltninger til at indføre en generel ordning til beskyttelse af alle de i artikel 1 omhandlede fuglearter, herunder især forbud mod:

a) forsætligt at dræbe eller indfange dem, uanset hvilken metode der anvendes

b) forsætligt at ødelægge eller beskadige deres reder og æg samt fjerne deres reder

c) at indsamle deres æg i naturen og opbevare disse, også selv om de er tomme

d) forsætligt at forstyrre fuglene navnlig i yngletiden, i det omfang en sådan forstyrrelse har væsentlig betydning for formålet med dette direktiv

e) at være i besiddelse af fugle af arter, som det ikke er tilladt at jage og indfange.«

7 Fugledirektivets artikel 9, stk. 1, har følgende ordlyd:

»Medlemsstaterne kan af nedenstående grunde fravige artikel 5-8, såfremt der ikke findes nogen anden tilfredsstillende løsning:

a) – af hensyn til den offentlige sundhed og sikkerhed

– af hensyn til sikkerheden for luftfarten

– for at hindre omfattende skader på afgrøder, besætninger, skove, fiskeri- og vandområder

– for at beskytte flora og fauna

b) i forsknings- og undervisningsøjemed, for at genoprette og forny bestanden samt for at muliggøre opdræt i forbindelse med de her nævnte formål

c) for på strengt kontrollerede betingelser at tillade selektiv indfangning, besiddelse eller enhver anden fornuftig anvendelse af bestemte fuglearter i mindre mængder.«

Habitatdirektivet

8 Artikel 12 i Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter (EFT 1992, L 206, s. 7, herefter »habitatdirektivet«) bestemmer følgende:

»1. Medlemsstaterne træffer de nødvendige foranstaltninger til at indføre en streng beskyttelsesordning i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er nævnt i bilag IV, litra a), med forbud mod:

a) alle former for forsætlig indfangning eller drab af enheder af disse arter i naturen

b) forsætlig forstyrrelse af disse arter, i særdeleshed i perioder, hvor dyrene yngler, udviser yngelpleje, overvintrer eller vandrer

c) forsætlig ødelæggelse eller indsamling af æg i naturen

d) beskadigelse eller ødelæggelse af yngle- eller rasteområder.

2. For disse dyrearter forbyder medlemsstaterne opbevaring, transport eller salg af eller bytte med og udbud til salg eller bytte af enheder, der er indsamlet i naturen, med undtagelse af dem, der lovligt er indsamlet inden iværksættelsen af dette direktiv.

3. Forbuddene i stk. 1, litra a) og b), samt stk. 2 gælder for alle livsstadier hos de dyr, der er omfattet af denne artikel.

[...]«

Estisk ret

MS

9 § 28 i metsaseadus (MS) (skovloven) af 7. juni 2006 (RT I 2006, 30, 232) i den affattelse, der finder anvendelse på tvisterne i hovedsagerne (RT I, 4.1.2021, 10) (herefter »MS«), fastsætter i stk. 7:

»Fældning med henblik på vedligeholdelse udføres for, at:

[...]

2) forøge skovens værdi, regulere dens tæthed og sammensætning og gøre det muligt at udnytte træet fra de træer, der vil falde inden for en nær fremtid (delvis fældning)

[...]«

10 MS' § 29, stk. 1, bestemmer følgende:

»Ved slutfældning skal alle træer på et areal fældes inden for et år, med undtagelse af:

1) frøbærende træer, dvs. 20-70 skovfyr, vortebirk, almindelig ask, eg, rødel, glat elm eller bjergelm i form af enkelte træer eller mindre grupper af træer pr. hektar, og unge træer, der er bæredygtige til genplantning

2) [...]

3) bevaringsværdige træer, dvs. træer, der er nødvendige for at sikre biodiversiteten, eller deres stående stamme, med en samlet mængde stammetræ på mindst fem kubikmeter pr. hektar, eller mindst ti kubikmeter pr. hektar, hvis der er tale om slutfældning på mere end fem hektar«

11 MS' § 40 fastsætter:

»[...]

(2) Miljømyndigheden kan på grundlag af en sagkyndig erklæring om skovbeskyttelse udstede påbud med henblik på at forebygge skader på skovene og forhindre spredningen af disse skader. Ud over de oplysninger, der er foreskrevet i denne lovs § 25, stk. 9, nr. 1)-5) og 7)-9), skal påbuddet i sin dispositive del omfatte et krav om at ophøre med den skadevoldende aktivitet, eller at afstå fra enhver aktivitet, der kan forvolde skade, at fjerne årsagerne til faren og at bringe virkningerne af den forvoldte skade til ophør. Pålægget forkyndes for adressaten for de heri omhandlede forpligtelser på de betingelser, der fastsat i denne lovs § 25, stk. 8.

[...]

(10) Med henblik på at beskytte dyrene i deres ynglesæson kan den for området ansvarlige minister ved bekendtgørelse begrænse fældning i bevoksninger med flere lag og blandede bestande i perioden fra den 15. april til den 15. juni.

[...]«

12 MS' § 41 har følgende ordlyd:

»(1) Skovejeren eller dennes repræsentant [...] indgiver en skovforvaltningsanmeldelse til miljømyndigheden vedrørende:

1) planlagte fældninger med undtagelse af lysningshugst

[...]

(8) Hvis den planlagte fældning ikke er i overensstemmelse med kravene i lovgivningen, kan Miljømyndigheden nægte at registrere anmeldelsen, hvorved den skal give en skriftlig begrundelse for afslaget og fremsætte henstilling om at bringe den pågældende aktivitet i overensstemmelse med lovgivningen.

(8^1) Hvis den planlagte fældning er i overensstemmelse med kravene i lovgivningen, registrerer miljøkontoret anmeldelsen i skovregistret. [...]«

LoKS

13 § 2 i loomakaitseseadu (LoKS) (lov om dyrebeskyttelse) af 13. december 2000 (RT I 2001, 3, 4) i den affattelse, der finder anvendelse på tvisterne i hovedsagerne (RT I, 30.12.2020, 12) (herefter »LoKS«), bestemmer:

»(1) I denne lov forstås ved [...] en fugl [...] et dyr.

[...]«

14 LoKS ' § 7 har følgende ordlyd:

»(1) For at undgå drab på vilde dyr kan de retshåndhævende myndigheder:

[...]

3) indstille [...] skovarbejde i de vilde dyrs yngleperiode.

[...]«

LKS

15 § 55 i looduskaitseseadus (LKS) (lov om naturbeskyttelse) af 21. april 2004 (RT I 2004, 38, 258) i den affattelse, der finder anvendelse på tvisterne i hovedsagerne (RT I, 30.12.2020, 7) (herefter »LKS«), bestemmer:

»(1) Forsætligt drab på en enhed af en beskyttet art, undtagen med henblik på aflivning, er forbudt.

[...]

(3) En enhed af en beskyttet art i kategori II eller III kan dræbes:

[...]

4) hvis det er nødvendigt for at undgå skade på [...] anden vigtig ejendom.

[...]

(5) I de tilfælde, der er omhandlet i nærværende paragrafs stk. 1, [...] og stk. 3, nr. 2)-5), kræver aflivning af dyr tilladelse fra Miljømyndigheden.

(5[1]) Den i denne paragrafs stk. 5, og stk. 1, nr. 1) og 2), omhandlede tilladelse gives kun, hvis der ikke findes andre foranstaltninger til løsning af situationen, der er mindre skadelige for dyr og fugle. Tilladelsen skal indeholde oplysninger om:

1) de arter og enheder, for hvilke der er givet tilladelse

2) de midler, anordninger eller metoder, der er tilladt til aktiviteterne

3) under hvilke fare- eller risikoforhold, hvornår og hvor aktiviteterne kan udføres

4) modtageren af tilladelsen

5) midler til overvågning eller andre midler til opfølgning og kontrol af resultaterne.

[...]

(6[1]) Hvad angår vilde fugle er følgende forbudt:

1) forsætlig ødelæggelse og beskadigelse af reder og æg eller bortskaffelse af reder, undtagen med tilladelse fra miljømyndigheden i de tilfælde, der er nævnt i denne paragrafs stk. 3, nr. 2)-5)

2) forsætlig forstyrrelse, især i yngleperioden, undtagen [...] med tilladelse fra miljømyndigheden i de tilfælde, der er nævnt i denne paragrafs stk. 3, nr. 2)-5) [...]

[...]«

Loven om skovforvaltning

16 § 22 i metsa majandamise eeskiri (lov om skovforvaltning) (RTL 2007, 2, 16) i den affattelse, der finder anvendelse på tvisterne i hovedsagerne (RT I, 6.4.2021, 8), fastsætter:

»[...]

(5) Miljømyndigheden tager initiativ til en sagkyndig erklæring om skovbeskyttelse på grundlag af oplysninger, der er indhentet gennem en skovforvaltningsanmeldelse eller på anden måde:

1) med henblik på at udstede påbud for at forebygge skader på skovene og forhindre spredning af disse skader

[...]

(6) For at bestille en sagkyndig erklæring om skovbeskyttelse skal skovejeren indlevere en anmeldelse af skovskader til miljømyndigheden, som tager sigte på genplantning af en skov, der er ødelagt som følge af uvejr, oversvømmelse, omfattende skovbrand eller anden større skade forårsaget af et naturfænomen [...], eller som er i dårlig stand på grund af naturlige faktorer, og på genplantning af en skovbevoksning med mangelfuld skovvæsk, eller hvis rodareal og tæthed af grunde, som skovejeren ikke er herre over, er lavt [...]«

Tvisterne i hovedsagerne og de præjudicielle spørgsmål

17 I foråret 2021 gennemførte Voore Mets træfældning på Pällo-Reino-området i Jõgeva kommune (Estland) på grundlag af skovforvaltningsanmeldelser. Der var tale om slutfældning som omhandlet i MS' § 29, stk. 1.

18 Lemeks Põlva købte på sin side retten til at udnytte stående træmasse af ejeren af grunden i Järveääre, som er beliggende i Põlva-kommune (Estland). Det fremgik af Lemeks Põlvas skovforvaltningsanmeldelser af 4. maj 2021, at der på et areal på det omhandlede område skulle foretages delvise fældninger som omhandlet i MS' § 28, stk. 7, og at der på fire andre arealer på det nævnte område skulle foretages slutfældninger.

19 Ved påbud af 17. og 21. maj 2021 suspenderede miljømyndigheden først indtil den 21. maj 2021 og derefter indtil den 31. juli 2021 den træfældning, som Voore Mets havde foretaget på Pällo-Reino-området. Ved påbud af 21. og 26. maj 2021 suspenderede miljømyndigheden først indtil den 26. maj 2021 og derefter indtil den 15. juli 2021 ligeledes den træfældning, som Lemeks Põlva havde foretaget på Järveääre-arealet.

20 Disse påbud blev udstedt på grundlag af LoKS' § 7, stk. 1, nr. 3), og LKS' § 55, stk. 6^1. De første påbud, dvs. det, der blev meddelt Voore Mets den 17. maj 2021, og det, der blev meddelt Lemeks Põlva den 21. maj 2021, hvilede på den konstatering, at det var videnskabeligt bevist, at der i hver skov ynglede mindst ét fuglepar pr. hektar, hvorfor en fortsættelse af træfældningen indebar en reel risiko for at forstyrre fuglene i yngleperioden og at ødelægge eller beskadige reder. I det andet påbud, dvs. det, der blev meddelt Voore Mets den 21. maj 2021, og det, der blev meddelt Lemeks Põlva den 26. maj 2021, var det desuden anført, at det under besøg på de berørte arealer i begge tilfælde var konstateret, at ti forskellige fuglearter med sikkerhed, sandsynligvis eller muligvis ynglede på de pågældende arealer.

21 For det første fremgik det nærmere bestemt af påbuddet af 21. maj 2021, som var rettet til Voore Mets, at der var hørt fuglesang på Pällo-Reino-området under et besøg på stedet, der var anordnet samme dag, og at det med rimelighed kunne antages at følgende fugle, som var identificeret ved deres sang eller udseende, ynglede i det pågældende område: skovsanger (*Phylloscopus sibilatrix*), gærdesmutte (*Troglodytes troglodytes*), solsort (*Turdus merula*), sangdrossel *(Turdus philomelos)* og bogfinke (*Fringilla coelebs*). Det var desuden konstateret, at spætmejsen (*Sitta europaea*) og dompappen (*Pyrrhula pyrrhula*) sandsynligvis byggede rede der. I påbuddet blev det desuden påpeget, at der var stor sandsynlighed for, at gransangeren (*Phylloscopus collybita)*, løvsangeren (*Phylloscopus trochilus*) og den lille fluesnapper (*Ficedula parva*) byggede rede der. I det nævnte påbud blev det præciseret, at en indstilling af træfældningen indtil den 31. juli i denne sammenhæng ville sikrer beskyttelsen af sent ynglende fugle, såsom skovsangeren.

22 For det andet fremgik det af påbuddet af 26. maj 2021, som var rettet til Lemeks Põlva, at besøget på Järveääre-arealet havde gjort det muligt at konstatere, at store flagspætter (*Dendrocopos major*) og bogfinker med sikkerhed ynglede dér, at musvitter (*Parus major*) og skovskader (*Garrulus glandarius*) sandsynligvis ynglede dér, og at gransangere, skovsangere, havesangere (*Sylvia borin*), gærdesmutter, jernspurve (*Prunella modularis*) og rødhalse (*Erithacus rubecula*) muligvis ynglede dér.

23 Tallinna Halduskohus (forvaltningsdomstolen i Tallinn, Estland) frifandt sagsøgte i det søgsmål, der var anlagt af Voore Mets med påstand om erstatning for den skade, som tilbageholdelsen og den efterfølgende flytning af selskabets skovbrugsmateriel havde forårsaget, og som blev forvoldt ved miljømyndighedens to påbud til selskabet. Denne afgørelse blev stadfæstet af Tallinna Ringkonnakohus (appeldomstolen i Tallinn, Estland).

24 Hvad angår søgsmålene anlagt af Lemeks Põlva med påstand om, at det blev fastslået, at de påbud, der vedrørte selskabet, var ulovlige, tog Tartu Halduskohus (forvaltningsdomstolen i Tartu, Estland) disse søgsmål delvist til følge og fastslog, at påbuddet af 26. maj 2021 var ulovligt, bl.a. med den begrundelse, at det ikke tog stilling til spørgsmålet om, hvorvidt et fuldstændigt forbud mod træfældning i ca. halvanden måned var forholdsmæssigt set i lyset af antallet af fugle, der yngler på arealet, de pågældende fugles yngleperioder og sagsøgeren i hovedsagens interesser, samt at sidstnævnte ikke var blevet hørt. Tartu Ringkonnakohus (appeldomstolen i Tartu, Estland) annullerede imidlertid denne afgørelse, for så vidt som den gav Lemeks Põlva medhold i søgsmålene.

25 For det første ønsker Riigikohus (øverste domstol, Estland), der er den forelæggende ret, og for hvilken Voore Mets og Lemeks Põlva har iværksat appel, oplyst, om begrebet »forsætlig« som omhandlet i fugledirektivets artikel 5 skal forstås på samme måde som omhandlet i habitatdirektivets artikel 12, dvs. bl.a. således, at betingelsen om forsæt skal anses for at være opfyldt, ikke blot når det er godtgjort, at gerningsmanden har ønsket at dræbe eller forstyrre en fugleart, eller at ødelæggelse eller beskadige deres reder eller æg, men også når det er godtgjort, at gerningsmanden i det mindste har accepteret muligheden for, at drab, forstyrrelse, ødelæggelse eller beskadigelse kan finde stede.

26 For det andet og såfremt dette er tilfældet, ønsker den forelæggende ret oplyst, under hvilke omstændigheder en sådan accept kan anses for at foreligge. I denne henseende er den forelæggende ret af den opfattelse, at den tilstedeværelse af ét fuglepar pr. hektar, som der på grundlag af videnskabelige data er henvist til i de første påbud, ikke nødvendigvis overstiger tærsklen for, hvornår skovbrugeren må anses for at have accepteret muligheden for, at fugle kan blive dræbt eller forstyrret, eller at deres reder eller æg kan blive ødelagt eller beskadiget. Den forelæggende ret er derimod a priori af den opfattelse, at der fra det tidspunkt, hvor de yderligere omstændigheder, der er konstateret i det andet påbud, foreligger, nødvendigvis må accepteres en mulighed for, at den slutfældning, der foretages i yngleperioden, forårsager fuglenes død og ødelæggelsen af deres reder og æg. Der kan imidlertid være tvivl om, hvorvidt fældningen kan anses for forsætligt drab, eller forsætlig forstyrrelse, ødelæggelse eller beskadigelse som omhandlet i fugledirektivets artikel 5, hvis der ikke er noget, som tyder på, at truede fugle yngler i fældningsområdet, og hvis formålet med den pågældende aktivitet ikke er at dræbe eller forstyrre fuglene eller at ødelægge eller beskadige rederne. Den omstændighed, at alle fuglearter skal være omfattet af en beskyttelsesordning, indebærer ikke nødvendigvis, at alle fugle skal beskyttes på samme måde. Ifølge den forelæggende ret skal fugledirektivets artikel 5 nemlig fortolkes teleologisk, dvs. under hensyntagen til formålet med dette direktivs artikel 2.

27 For det tredje er den forelæggende ret af den opfattelse, at det, i tilfælde af at de i hovedsagerne omhandlede fældninger skal anses for at ske med forsæt til at dræbe eller forstyrre fugle eller at ødelægge eller beskadige deres reder eller æg, er nødvendigt at undersøge, om fugledirektivets artikel 9 gør det muligt at fravige de forbud, der er fastsat i direktivets artikel 5, litra a), b) og d).

28 Endelig er den forelæggende ret for det fjerde af den opfattelse, at den omstændighed, at det er umuligt at indrømme en undtagelse, eller at en undtagelse er underlagt for strenge betingelser, som følge af dens uforholdsmæssige karakter skal anses for at være i strid med friheden til at oprette og drive egen virksomhed og den grundlæggende ejendomsret, der er sikret ved chartrets artikel 16 og 17, hvilket bevirker, at den ønsker oplyst, om fugledirektivet er foreneligt med traktaterne, og om det er gyldigt.

29 På denne baggrund har Riigikohus (øverste domstol) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Kan [fugledirektivets] artikel 5, litra a), b) og d), [...] fortolkes således, at de heri fastsatte forbud kun gælder, i det omfang dette er nødvendigt for – som omhandlet i dette direktivs artikel 2 – at opretholde bestanden af de pågældende arter på et niveau, som især imødekommer økologiske, videnskabelige og kulturelle krav og samtidig tilgodeser økonomiske og rekreative hensyn, såfremt drab på eller forstyrrelse af fugle eller ødelæggelse eller beskadigelse af deres reder eller æg ikke er formålet med handlingen?

2) Skal [fugledirektivets] artikel 5, litra a), b) og d), [...] sammenholdt med dette direktivs artikel 2, fortolkes således, at de handlinger, der i henhold til disse bestemmelser er forbudt i fuglenes yngletid, bl.a. er forsætlige, når det på grundlag af videnskabelige data og observationer af enkelte fugle kan lægges til grund, at ca. ti fuglepar pr. hektar bygger rede i en skov, som skal fuldstændig slutfældes (slutfældning), uden at det er konstateret, at individer af fuglearter, som har en ugunstig bevaringsstatus, bygger rede på fældningsarealet?

3) Skal [fugledirektivets] artikel 5, litra a), b) og d), [...] sammenholdt med dette direktivs artikel 2, fortolkes således, at de handlinger, der i henhold til disse bestemmelser er forbudt i fuglenes yngletid, bl.a. er forsætlige, når det på grundlag af videnskabelige data og observationer af enkelte fugle kan lægges til grund, at ca. ti fuglepar pr. hektar bygger rede i en skov, hvor kun en del af træerne skal fældes (delvis fældning), uden at der er grund til at antage, at individer af fuglearter, som har en ugunstig bevaringsstatus, bygger rede på fældningsarealet?

4) Kan [fugledirektivets] artikel 9, stk. 1, litra a), tredje led, [...] sammenholdt med dette direktivs artikel 2, fortolkes således, at denne bestemmelse ikke er til hinder for retsforskrifter i en medlemsstat, som tillader at fravige de forbud, der er fastsat i dette direktivs artikel 5, litra a), b) og d), med henblik på at der i fugles yngletid kan gennemføres en slutfældning for at hindre omfattende skader på skov som en form for ejendom?

5) Kan [fugledirektivets] artikel 9, stk. 1, litra a), tredje led, [...] sammenholdt med dette direktivs artikel 2, fortolkes således, at denne bestemmelse ikke er til hinder for retsforskrifter i en medlemsstat, som tillader at fravige de forbud, der er fastsat i dette direktivs artikel 5, litra a), b) og d), med henblik på at der i fugles yngletid kan gennemføres en delvis fældning for at hindre omfattende skader på skov som en form for ejendom?

6) Såfremt [fugledirektivet] ikke tillader, at der i fugles yngletid gennemføres en slutfældning for at hindre omfattende skader på skov som en form for ejendom, er en sådan ordning da i overensstemmelse med [chartrets] artikel 16 og 17 [...], og gælder den, selv hvis træfældningen ikke påvirker nogen fuglearter, som har en ugunstig bevaringsstatus?

7) Såfremt [fugledirektivet] ikke tillader, at der i fugles yngletid gennemføres en delvis fældning for at hindre omfattende skader på skov som en form for ejendom, er en sådan ordning da i overensstemmelse med [chartrets] artikel 16 og 17 [...], og gælder den, selv hvis træfældningen ikke påvirker nogen fuglearter, som har en ugunstig bevaringsstatus?«

Formaliteten vedrørende anmodningen om præjudiciel afgørelse

30 Voore Mets og Lemeks Põlva er af den opfattelse, at anmodningen om præjudiciel afgørelse ikke kan antages til realitetsbehandling. Efter deres opfattelse er alle de forelagte spørgsmål i det væsentlige allerede blevet besvaret i generaladvokat Kokotts forslag til afgørelse i de forenede sager Föreningen Skydda Skogen (C-473/19 og C-474/19, EU:C:2020:699), og det fremgår på ingen måde af dom af 4. marts 2021, Föreningen Skydda Skogen (C-473/19 og C-474/19, EU:C:2021:166), at begrebet »forsætlig« i fugledirektivets artikel 5 skal fortolkes således, at det har samme betydning som den, der fremgår af habitatdirektivets artikel 12. Endvidere fremgår det af den omstændighed, at ingen anden medlemsstat end Republikken Estland på grundlag af de bestemmelser, der gennemfører fugledirektivet, afbryder fældningen i forårs- og sommerperioden i skove, der er bestemt til skovbrug, og som ikke er beskyttede med henblik på at sikre beskyttelse af fugle, at der ikke foreligger retlige vanskeligheder, der nødvendiggør en fortolkning fra Domstolen. Voore Mets har tilføjet, at en behandling af sagen ved Domstolen vil føre til en overskridelse af den rimelige frist for behandling af hovedsagerne.

31 I denne henseende skal det bemærkes, at de nationale retsinstanser efter Domstolens faste praksis har en meget vid adgang til at gå til Domstolen med et spørgsmål om fortolkningen af relevante EU-retlige bestemmelser. Det tilkommer udelukkende den nationale retsinstans, for hvilken en tvist er indbragt, som er ene om at kende national ret, og som har ansvaret for den retslige afgørelse, der skal træffes, på grundlag af omstændighederne i den konkrete sag at vurdere, såvel om en præjudiciel afgørelse er nødvendig for, at den kan afsige dom, som relevansen af de spørgsmål, den forelægger Domstolen. Når de forelagte spørgsmål vedrører fortolkningen eller gyldigheden af en EU-retlig regel, er Domstolen derfor principielt forpligtet til at træffe afgørelse. Heraf følger, at der foreligger en formodning for, at spørgsmål, som er forelagt af de nationale retter, er relevante. Domstolen kan kun afslå at træffe afgørelse vedrørende et præjudicielt spørgsmål fra en national retsinstans, såfremt det klart fremgår, at den ønskede fortolkning savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand, når problemet er af hypotetisk karakter, eller når Domstolen ikke råder over de faktiske og retlige oplysninger, som er nødvendige for, at den kan give en hensigtsmæssig besvarelse af det forelagte spørgsmål (dom af 9.9.2021, GE Auto Service Leasing, C-294/20, EU:C:2021:723, præmis 40 og den deri nævnte retspraksis).

32 Det følger heraf, at den omstændighed, at svaret på de præjudicielle spørgsmål kan udledes af generaladvokat Kokotts forslag til afgørelse i de forenede sager Föreningen Skydda Skogen (C-473/19 og C-474/19, EU:C:2020:699), og af dom af 4. marts 2021, Föreningen Skydda Skogen (C-473/19 og C-474/19, EU:C:2021:166), og ikke giver anledning til retlige vanskeligheder, selv hvis dette antages at være godtgjort, ikke kan medføre, at anmodningen om præjudiciel afgørelse skal afvises.

33 Selv om det pågældende retsspørgsmål er afgjort i Domstolens tidligere praksis, står det nemlig for det første de nationale retter helt frit for at forelægge en sag for Domstolen, hvis de finder det påkrævet, uden at den omstændighed, at de pågældende bestemmelser er fortolket af Domstolen, bevirker, at Domstolen ikke på ny kan træffe afgørelse om disse spørgsmål (jf. i denne retning dom af 6.10.2021, Consorzio Italian Management og Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, præmis 37 og den deri nævnte retspraksis), og for det andet er en national ret på ingen måde udelukket fra at forelægge Domstolen præjudicielle spørgsmål, hvor svaret ifølge en af parterne i hovedsagen ikke giver anledning til nogen rimelig tvivl (jf. i denne retning dom af 24.2.2022, Viva Telecom Bulgaria, C-257/20, EU:C:2022:125, præmis 42 og den deri nævnte retspraksis).

34 Det følger ligeledes af den retspraksis, der er nævnt i nærværende doms præmis 31, at varigheden af tvisten for de nationale retter ikke er relevant for vurderingen af, om en anmodning om præjudiciel afgørelse indgivet af en af disse retter i henhold til artikel 267 TEUF kan antages til realitetsbehandling.

35 Denne vurdering drages ikke i tvivl af den omstændighed, at såvel den forelæggende ret som Domstolen er forpligtede til at overholde det almindelige retsprincip om, at enhver har ret til at få sin sag behandlet inden en rimelig frist som anført i artikel 6, stk. 1, i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, undertegnet i Rom den 4. november 1950 (herefter »EMRK«), og som omhandlet i chartrets artikel 47.

36 Den fortolkning, som Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har anlagt af de rettigheder, der er sikret ved EMRK's artikel 6, stk. 1, udgør nemlig en tærskel for minimumsbeskyttelse, som Domstolen skal tage hensyn til ved fortolkningen af de tilsvarende rettigheder i chartrets artikel 47 under hensyntagen til chartrets artikel 52, stk. 3 (jf. i denne retning dom af 26.9.2024, Ordre des avocats du Barreau de Luxembourg, C-432/23, EU:C:2024:791, præmis 48 og den deri nævnte retspraksis).

37 Det følger imidlertid af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols retspraksis, at der ikke skal tages hensyn til en procedure i henhold til artikel 267 TEUF i forbindelse med afgørelsen af, om sagsbehandlingstiden ved en national domstol har tilsidesat den ret, der er fastsat i EMRK's artikel 6, stk. 1. Ifølge Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol ville dette være til skade for den ordning, der er indført ved artikel 267 TEUF, og det formål, som artikel 267 TEUF i det væsentlige forfølger (Menneskerettighedsdomstolens dom af 26.2.1998, Pafitis m.fl. mod Grækenland, CE:ECHR:1998:0226JUD002032392, § 95, og af 30.9.2003, Koua Poirrez mod Frankrig, CE:ECHR:2003:0930JUD004089298, § 61).

38 Anmodningen om præjudiciel afgørelse kan følgelig antages til realitetsbehandling.

Om de præjudicielle spørgsmål

39 Indledningsvis bemærkes, at Voore Mets i sit skriftlige indlæg har anmodet Domstolen om at besvare andre spørgsmål end dem, som den forelæggende ret har forelagt.

40 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at det følger af artikel 267 TEUF, at det tilkommer den nationale ret og ikke parterne i hovedsagen at forelægge Domstolen præjudicielle spørgsmål. Retten til at bestemme, hvilke spørgsmål der skal forelægges Domstolen, tilkommer således alene

den nationale ret, og parterne kan ikke ændre deres indhold (dom af 6.10.2015, T-Mobile Czech Republic og Vodafone Czech Republic, C-508/14, EU:C:2015:657, præmis 28 og den deri nævnte retspraksis).

41 Det følger heraf, at en besvarelse af de spørgsmål, som parterne i hovedsagerne har stillet, ville være uforenelig med Domstolens opgave i henhold til artikel 267 TEUF. Endvidere ville en besvarelse af disse spørgsmål være uforenelig med Domstolens forpligtelse til at give medlemsstaternes regeringer samt andre berørte parter mulighed for at afgive indlæg i henhold til artikel 23 i statutten for Den Europæiske Unions Domstol, når henses til, at det i henhold til denne bestemmelse kun er forelæggelsesafgørelserne, der meddeles de pågældende parter (dom af 6.10.2015, T-Mobile Czech Republic og Vodafone Czech Republic, C-508/14, EU:C:2015:657, præmis 29 og den deri nævnte retspraksis).

42 Det er derfor ufornødent at besvare de spørgsmål, som Voore Mets har stillet Domstolen.

Det første spørgsmål

43 Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om fugledirektivets artikel 5, litra a), b) og d), skal fortolkes således, at når formålet med den pågældende menneskelige aktivitet er et andet end at indfange, dræbe eller forstyrre fugle, eller at ødelægge eller beskadige deres reder eller æg, finder forbuddene i disse bestemmelser kun anvendelse, i det omfang de i henhold til dette direktivs artikel 2 er nødvendige til at opretholde eller tilpasse bestanden af de pågældende fuglearter på et niveau, som især imødekommer økologiske, videnskabelige og kulturelle krav og samtidig tilgodeser økonomiske og rekreative hensyn.

44 Fugledirektivets artikel 5 pålægger medlemsstaterne, med forbehold af direktivets artikel 7 og 9, at træffe de nødvendige foranstaltninger til at indføre en generel ordning til beskyttelse af alle de i dette direktivs artikel 1 omhandlede fuglearter. I henhold til samme direktivs artikel 5, litra a), b) og d), indeholder denne ordning bl.a. et forbud mod for det første »forsætligt at dræbe eller indfange dem, uanset hvilken metode der anvendes«, for det andet »forsætligt at ødelægge eller beskadige deres reder og æg samt fjerne deres reder« og for det tredje »forsætligt at forstyrre fuglene navnlig i yngletiden, i det omfang, en sådan forstyrrelse har væsentlig betydning for formålet med dette direktiv«.

45 For det første fremgår det såvel af ordlyden af fugledirektivets artikel 5, sammenholdt med direktivets artikel 1, stk. 1, af den sammenhæng, hvori den nævnte artikel 5 indgår, som af direktivets genstand og formål, at forbuddene i sidstnævnte artikel finder anvendelse på alle de fuglearter, som i vild tilstand har deres naturlige ophold på medlemsstaternes område i Europa, hvor traktaterne finder anvendelse, uden at anvendelsen af disse forbud derfor er begrænset til visse konkrete fuglearter eller til arter, der er truede på et givet niveau, eller de arter, som har en langsigtet faldende tendens i bestanden (jf. i denne retning dom af 4.3.2021, Föreningen Skydda Skogen, C-473/19 og C-474/19, EU:C:2021:166, præmis 36, 37 og 45).

46 Hvad for det andet angår betingelsen om forsæt i fugledirektivets artikel 5, litra a), b) og d), skal det bemærkes, at ved fortolkningen af habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra a)-c), som fastsætter forbud svarende til dem, der er fastsat i fugledirektivets artikel 5, litra a), b) og d), har Domstolen fastslået, at det, for at denne betingelse er opfyldt, skal godtgøres, at gerningsmanden har villet indfange eller dræbe en enhed af en beskyttet dyreart, at forstyrre denne art eller at

ødelægge æg, eller i det mindste har accepteret muligheden for en sådan indfangning, drab, forstyrrelse eller ødelæggelse (jf. i denne retning dom af 4.3.2021, Föreningen Skydda Skogen, C-473/19 og C-474/19, EU:C:2021:166, præmis 51 og den deri nævnte retspraksis).

47 Det skal bemærkes, at det følger af fast retspraksis, at henset til kravene om enhed og sammenhæng i Unionens retsorden, skal de begreber, der er anvendt i retsakter vedtaget på samme område, tillægges den samme betydning (dom af 21.3.2024, Marvesa Rotterdam, C-7/23, EU:C:2024:257, præmis 35 og den deri nævnte retspraksis). Henset til ligheden mellem på den ene side ordlyden af habitatdirektivets artikel 12 og fugledirektivets artikel 5 og på den anden side den plads, som disse artikler indtager i deres respektive lovgivningsmæssige sammenhænge, skal begrebet »forsætlig« i nævnte artikel 5 således undergives den samme fortolkning som den, som Domstolen har anlagt af dette begreb inden for rammerne af habitatdirektivets artikel 12.

48 Der skal i øvrigt tages hensyn til den omstændighed, at fortolkningen af begrebet »forsætlig« som omhandlet i nærværende doms præmis 46 følger af dom af 30. januar 2002, Kommissionen mod Grækenland (C-103/00, EU:C:2002:60, præmis 34-36), og af 18. maj 2006, Kommissionen mod Spanien (C-221/04, EU:C:2006:329, præmis 71). Det kan følgelig udledes heraf, at EU-lovgiver i forbindelse med vedtagelsen i 2009 af fugledirektivet, ved ikke at indføre præciseringer vedrørende betingelsen om forsæt i dette direktivs artikel 5 med henblik på fra dets anvendelsesområde at udelukke bl.a. handlinger, der ikke har til formål at indfange, dræbe eller forstyrre fugle eller at ødelægge eller beskadige deres reder eller æg, har ønsket, at denne betingelse skal tillægges samme betydning som inden for rammerne af habitatdirektivets artikel 12.

49 Det følger heraf, at forbuddene i fugledirektivets artikel 5, litra a), b) og d), ikke alene finder anvendelse på menneskelige aktiviteter, hvis formål er indfangning, drab og forstyrrelse af fugle, eller ødelæggelse eller beskadigelse af deres reder eller æg, men også på menneskelige aktiviteter, som – selv om de ikke åbenbart har et sådant formål – indebærer en accept af muligheden for en sådan indfangning, et sådant drab eller en sådan forstyrrelse, ødelæggelse eller beskadigelse.

50 Hvad for det tredje angår spørgsmålet om, hvorvidt forbuddene i fugledirektivets artikel 5, litra a), b) og d) – i tilfælde, hvor formålet med en menneskelig aktivitet klart er et andet end at indfange, dræbe eller forstyrre fugle eller at ødelægge eller beskadige deres reder eller æg – kun finder anvendelse i det omfang, de som omhandlet i dette direktivs artikel 2 er nødvendige til at opretholde eller tilpasse bestanden af de pågældende fuglearter på et niveau, som især imødekommer økologiske, videnskabelige og kulturelle krav og samtidig tilgodeser økonomiske og rekreative hensyn, skal det fastslås, at det alene er direktivets artikel 5, litra d), der fastsætter, at det heri omhandlede forbud, nemlig forbuddet mod forsætligt at forstyrre fuglene, især i yngletiden, finder anvendelse, »i det omfang, en sådan forstyrrelse har væsentlig betydning for formålet med [fugledirektivet]«.

51 Hvad angår rækkevidden af denne betingelse skal det bemærkes, at formålet med fugledirektivet, således som det fremgår af dets artikel 1, sammenholdt med tredje, femte, syvende og ottende betragtning hertil, er at beskytte, forvalte og regulere alle de fuglearter, som i vild tilstand har deres naturlige ophold på medlemsstaternes område i Europa, hvor traktaterne finder anvendelse, med henblik på at sikre deres bevarelse som en del af de europæiske folks arv, hvilket indebærer en beskyttelse på lang sigt ved at opretholde eller genoprette tilstrækkeligt forskelligartede og vidtstrakte levesteder. I lyset af dette formål pålægger dette direktiv i medfør af dets artikel 2, sammenholdt med tiende betragtning hertil, medlemsstaterne at træffe alle nødvendige foranstaltninger til at opretholde eller tilpasse bestanden af disse fuglearter på et

niveau, som især imødekommer økologiske, videnskabelige og kulturelle krav og samtidig tilgodeser økonomiske og rekreative hensyn, således at bestandens niveau kan anses for tilfredsstillende. Således skal sætningsleddet »i det omfang, en sådan forstyrrelse har væsentlig betydning for formålet med [fugledirektivet]«, der fremgår af nævnte direktivs artikel 5, litra d), henset til disse bestemmelser, fortolkes således, at forstyrrelser, navnlig i yngletiden, skal forbydes, for så vidt som de har en væsentlig indvirkning på formålet om at opretholde eller tilpasse bestanden af de nævnte fuglearter på et tilfredsstillende niveau.

52 Fugledirektivets artikel 5, litra a) og b), fastsætter derimod ikke en betingelse svarende til den, der fremgår af det nævnte led i dette direktivs artikel 5, litra d).

53 Eftersom artikel 5, litra a) og b), i fugledirektivet ikke indeholder en betingelse svarende til den, der fremgår af dette direktivs artikel 5, litra d), og henset til de vurderinger, der er foretaget i denne doms præmis 46-49, skal det således fastslås, at anvendelsen af forbuddene i artikel 5, litra a) og b), ikke er underlagt en sådan betingelse, uanset om formålet med de pågældende menneskelige aktiviteter er at indfange eller dræbe fugle, eller at ødelægge eller beskadige deres reder eller æg.

54 Til forskel fra fugledirektivets artikel 5, litra d), udelukker dette direktivs artikel 5, litra a) og b), følgelig ikke sådanne menneskelige aktiviteter fra sit anvendelsesområde, som ikke indebærer en risiko for, at de har en væsentlig indvirkning på formålet om at opretholde eller tilpasse bestanden af fuglearter til et tilfredsstillende niveau, således at en undersøgelse af de menneskelige aktiviteters indvirkning på bestanden af de pågældende fuglearter ikke er relevant for anvendelsen af forbuddene i sidstnævnte bestemmelse.

55 En sådan undersøgelse er derimod relevant i forbindelse med de fravigelser fra disse forbud, der er vedtaget i henhold til fugledirektivets artikel 9 (jf. analogt dom af 4.3.2021, Föreningen Skydda Skogen, C-473/19 og C-474/19, EU:C:2021:166, præmis 58).

56 Det er nemlig i forbindelse med undersøgelsen af disse fravigelser, at der med henblik på at efterprøve forholdsmæssigheden af den ønskede fravigelse bl.a. skal foretages en vurdering af, om den pågældende aktivitet påvirker bevaringsstatussen for bestandene af de berørte arter, om denne aktivitet er nødvendig, og om der findes andre løsninger, der gør det muligt at nå det formål, som er påberåbt til støtte for den ønskede fravigelse (jf. analogt dom af 4.3.2021, Föreningen Skydda Skogen, C-473/19 og C-474/19, EU:C:2021:166, præmis 59).

57 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal det første spørgsmål besvares med, at fugledirektivets artikel 5, litra a), b) og d), skal fortolkes således, at det kun er forbuddet i artikel 5, litra d), der alene finder anvendelse, når det er nødvendigt for at undgå forstyrrelser, der har en væsentlig indvirkning på det i direktivets artikel 2 omhandlede formål om at opretholde bestanden af alle de fuglearter, som i vild tilstand har deres naturlige ophold på medlemsstaternes område i Europa, hvor traktaterne finder anvendelse, på et niveau, som især imødekommer økologiske, videnskabelige og kulturelle krav og samtidig tilgodeser økonomiske og rekreative hensyn. Anvendelsen af forbuddene i direktivets artikel 5, litra a) og b), er derimod ikke underlagt en sådan betingelse, selv om formålet med den pågældende menneskelige aktivitet ikke er indfangning eller drab af fugle eller ødelæggelse eller beskadigelse af deres reder eller æg.

Det andet og det tredje spørgsmål

58 Med det andet og det tredje spørgsmål, som skal behandles samlet, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om fugledirektivets artikel 5, litra a), b) og d), skal fortolkes således, at når det på grundlag af videnskabelige data og observationer af enkelte fugle kan lægges til grund, at ca. ti fuglepar pr. hektar bygger rede i en skov, som skal fuldstændig slutfældes (slutfældning), eller hvori kun en del af træerne skal fældes (delvis fældning), uden at det er konstateret, at individer af fuglearter, som har en ugunstig bevaringsstatus, bygger rede på fældningsarealet, er en sådan træfældning i fuglenes yngletid omfattet af forbuddene i disse bestemmelser.

59 For det første og hvad angår den omstændighed, at de videnskabelige data og observationer af de forskellige omhandlede fugle ikke gør det muligt at fastslå, at der på de pågældende arealer findes fuglearter i en ugunstig bevaringsstatus, skal det bemærkes, at anvendelsesområdet for fugledirektivets artikel 5, således som det fremgår af denne doms præmis 45, ikke er begrænset til fuglearter, der befinder sig i en sådan bevaringsstatus.

60 For det andet skal det bemærkes, at når det konstateres, at ca. ti fuglepar pr. hektar bygger rede i en skov, der skal fældes, indebærer gennemførelsen af en slutfældning og en delvis fældning i ynglesæsonen en accept af muligheden for, at fugle kan blive dræbt eller forstyrret i denne periode, eller at deres reder eller æg kan blive ødelagt eller beskadiget. I overensstemmelse med konstateringerne i denne doms præmis 46-56 henhører de handlinger, der vedrører sådanne fældninger, under alle omstændigheder under de forbud, der er fastsat i fugledirektivets artikel 5, litra a) og b), og, for så vidt som forstyrrelsen har væsentlig betydning for formålet om at opretholde eller tilpasse bestanden af de pågældende fuglearter på et tilfredsstillende niveau, under forbuddet i dette direktivs artikel 5, litra d).

61 For det tredje forekommer det i overensstemmelse med forsigtighedsprincippet, der er fastsat i artikel 191, stk. 2, TEUF, ikke uberettiget at basere konstateringen af, at der yngler et vist antal fuglepar pr. hektar, på videnskabelige data og på observationer af enkelte fugle, og navnlig, som i det foreliggende tilfælde, på skovtype og skovens alder samt på identifikationen af et antal eksemplarer under en inspektion foretaget på det berørte areal.

62 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal det andet og det tredje spørgsmål besvares med, at fugledirektivets artikel 5, litra a), b) og d), skal fortolkes således, at når det på grundlag af videnskabelige data og observationer af enkelte fugle kan lægges til grund, at ca. ti fuglepar pr. hektar bygger rede i en skov, som skal fuldstændig slutfældes (slutfældning), eller hvori kun en del af træerne skal fældes (delvis fældning), uden at det er konstateret, at individer af fuglearter, som har en ugunstig bevaringsstatus, bygger rede på fældningsarealet, er en sådan træfældning i fuglenes yngletid omfattet af forbuddene i dette direktivs artikel 5, litra a) og b), og, for så vidt som forstyrrelsen har væsentlig betydning for formålet om at opretholde eller tilpasse bestanden af de pågældende fuglearter på et tilfredsstillende niveau, af forbuddet i dette direktivs artikel 5, litra d).

Det fjerde til det syvende spørgsmål

63 Med det fjerde til det syvende spørgsmål, som skal behandles samlet, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om fugledirektivets artikel 9, stk. 1, litra a), tredje led, sammenholdt med dette direktivs artikel 2, skal fortolkes således, at denne bestemmelse ikke er til hinder for retsforskrifter i en medlemsstat, som tillader at fravige de forbud, der er fastsat i dette direktivs artikel 5, litra a), b) og d), med henblik på at der i fugles yngletid kan gennemføres en

slutfældning eller en delvis fældning for at hindre omfattende skader på skov som en form for ejendom, og i modsat fald, om samme direktiv er i overensstemmelse med chartrets artikel 16 og 17.

64 Det følger af fast retspraksis, at det ikke er Domstolens opgave at afgive responsa vedrørende generelle eller hypotetiske spørgsmål (dom af 20.10.2022, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Udsendelse af et offer for menneskehandel), C-66/21, EU:C:2022:809, præmis 82 og den deri nævnte retspraksis).

65 I denne henseende giver fugledirektivets artikel 9, stk. 1, litra a), tredje led, medlemsstaterne mulighed for at fravige de forbud, der er fastsat i dette direktivs artikel 5, bl.a. for at forhindre omfattende skader på skove.

66 I øvrigt synes en sådan undtagelse i estisk ret at kunne indrømmes i form af en tilladelse fra miljømyndigheden i overensstemmelse med LKS' §55, stk. 3- 5[1].

67 I det foreliggende tilfælde følger det imidlertid ikke af anmodningen om præjudiciel afgørelse, at appellanterne i hovedsagerne har anmodet de estiske myndigheder om at tillade dem at fravige forbuddene i fugledirektivets artikel 5, litra a), b) og d), ved at indrømme dem sådanne tilladelser som dem, der er omhandlet i LKS' § 55, stk. 3- 5[1]. For så vidt angår særligt Lemeks Põlva fremgår det i øvrigt af forelæggelsesafgørelsen, at det i forbindelse med appellen blev fastslået, at selskabet ikke havde påberåbt sig en af de undtagelsesgrunde, der er fastsat i denne bestemmelse.

68 Da det fjerde til det syvende spørgsmål således er af hypotetisk karakter, kan de ikke antages til realitetsbehandling.

Sagsomkostninger

69 Da sagens behandling i forhold til hovedsagernes parter udgør et led i de sager, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Femte Afdeling) for ret:

1) Artikel 5, litra a), b) og d), i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2009/147/EF af 30. november 2009 om beskyttelse af vilde fugle

skal fortolkes således, at

det kun er forbuddet i artikel 5, litra d), der alene finder anvendelse, når det er nødvendigt for at undgå forstyrrelser, der har en væsentlig indvirkning på det i direktivets artikel 2 omhandlede formål om at opretholde bestanden af alle de fuglearter, som i vild tilstand har deres naturlige ophold på medlemsstaternes område i Europa, hvor traktaterne finder anvendelse, på et niveau, som især imødekommer økologiske, videnskabelige og kulturelle krav og samtidig tilgodeser økonomiske og rekreative hensyn. Anvendelsen af forbuddene i direktivets artikel 5, litra a) og b), er derimod ikke underlagt en sådan betingelse, selv om formålet med den pågældende

menneskelige aktivitet ikke er indfangning eller drab af fugle eller ødelæggelse eller beskadigelse af deres reder eller æg.

2) Artikel 5, litra a), b) og d), i direktiv 2009/147

skal fortolkes således, at

når det på grundlag af videnskabelige data og observationer af enkelte fugle kan lægges til grund, at ca. ti fuglepar pr. hektar bygger rede i en skov, som skal fuldstændig slutfældes (slutfældning), eller hvori kun en del af træerne skal fældes (delvis fældning), uden at det er konstateret, at individer af fuglearter, som har en ugunstig bevaringsstatus, bygger rede på fældningsarealet, er en sådan træfældning i fuglenes yngletid omfattet af forbuddene i dette direktivs artikel 5, litra a) og b), og, for så vidt som forstyrrelsen har væsentlig betydning for formålet om at opretholde eller tilpasse bestanden af de pågældende fuglearter på et tilfredsstillende niveau, af forbuddet i dette direktivs artikel 5, litra d).

Underskrifter